

Миропольський В.В.

студент магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Самотуга А. В., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА СИСТЕМА ЇЇ ОХОРОНИ

У сучасному світі інформація вкрай швидко поширюється завдяки активному розвитку та доступу до всесвітньої мережі Інтернет та мобільному зв'язку. Використання цих ресурсів є найбільш масовим, що водночас становить складність у контролі поширення та передачі інформації. Існує міжнародний досвід щодо запобігання розповсюдженню інформації, яка становить комерційну таємницю, але наслідкам таких дій потрібно надавати чітку оцінку, оскільки вони становлять загрозу праву людини на недоторканність її особистого життя.

В свою чергу, розвиток в Україні ринкових відносин, формування інформаційного суспільства та конкурентна боротьба між суб'єктами господарювання різних форм власності, поставило за потребу забезпечити охорону та захист прав власників на інформаційні ресурси. Одним із важливіших чинників, що забезпечують належний рівень безпеки суб'єкта господарювання, є захист інформації, яка є конфіденційною (комерційною таємницею). Важливою особливістю комерційної таємниці є те, що до винної особи може бути застосована юридична відповідальність різної галузевої належності. Правовідносини у сфері комерційної таємниці визначаються нормами Цивільного, Кримінального, Господарського кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, законами України «Про інформацію»; «Про інвестиційну діяльність»; «Про захист від недобросовісної конкуренції»; «Про науково-технічну інформацію» та низкою підзаконних нормативно-правових актів.

Проблема захисту комерційної таємниці є актуальною, враховуючи зміни у вітчизняному законодавстві, в українському суспільстві загалом. Таємність в умовах ринкового господарювання захищає підприємця від недобросовісної конкуренції, адже одночасно з новими економічними відносинами з'явилися й нові економічні правопорушення. Одним із проявів неконкурентних дій є неправомірне використання відомостей, що становлять комерційну

таємницю суб'єкта підприємницької діяльності. В Україні у сфері підприємництва поки що недостатньо приділено уваги питанням захисту комерційної таємниці. Причин багато: відсутність потрібних знань і досвіду в організації захисту економічної безпеки, комерційної таємниці та, нарешті, відсутність літератури з питань захисту комерційної таємниці. Тому власне й постає питання про розгляд даної проблематики в межах цієї роботи, адже поняття таємниці використовують вже повсякчас.

Водночас реформування економічних відносин, побудова цивілізованих ринкових відносин, правове регулювання комерційної таємниці різними правовими інститутами, а також відсутність законодавчого акта для практичного застосування юридичних механізмів охорони і захисту комерційно-цінної конфіденційної інформації та відсутність єдиного уніфікованого підходу до визначення змісту комерційної таємниці зумовлює актуальність цієї публікації також на рівні з вищенаведеним.

У сучасних ринкових умовах конфіденційна інформація відіграє дедалі вагомішу роль в інформаційному суспільстві. Для того щоб певна інформація вважалася комерційною таємницею і підлягала охороні, вона повинна відповідати певним правовим вимогам. Визначення інформації секретною, є важливим елементом у системі заходів, що здійснюється власником комерційної інформації для її охорони. Правильне визначення інформації секретною суттєво підвищує ефективність такої системи. Закономірність розгляду змісту права інтелектуальної власності на комерційну таємницю та безпосередньої сутності цього об'єкта права інтелектуальної власності обумовлена необхідністю визначення правової характеристики порушень, передбачених нормами цивільного, господарського, адміністративного, кримінального права.

Детальний розгляд системи захисту комерційної таємниці й способів її регулювання допомагаю нам з'ясувати таке.

Зміст права інтелектуальної власності на комерційну таємницю (майнові права) полягає у тому, що лише суб'єкт права інтелектуальної власності на комерційну таємницю (власник) комерційної таємниці має:

- 1) право на використання комерційної таємниці;
- 2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

З цього випливає, що регулятивна функція лежить в площині не одного інституту права, а саме: цивільного, господарського, трудового тощо.

Як приклад ми бачимо, що визначення поняття «комерційна таємниця» міститься у ч. 1 ст. 505 ЦК України, відповідно до якої комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних

існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Стаття 10 Закону України «Про інформацію» («Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності») та ч. 2 ст. 505 ЦК України в цілому відображають інформацію, яка може бути комерційною таємницею і відносять до них відомості науково-технічного, організаційного, комерційного, виробничого, статистичного та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Зазначена категорія об'єктів права інтелектуальної власності отримала у нормах вітчизняного законодавства визначення «комерційна таємниця».

У свою чергу, Господарським кодексом України (ст. 162) визначено, що суб'єкт господарювання, який є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності. Строк правової охорони комерційної таємниці обмежується в часі.

Гарантії права на комерційну таємницю можна розділити на загальні та спеціальні. До загальних гарантій належать гарантії суб'єктивних прав на комерційну таємницю, які надаються кожному громадянину; спеціальні гарантії реалізації – система передбачених законодавством засобів, спрямованих на вільне придбання і здійснення прав на комерційну таємницю, усунення перешкод у їх реалізації та ефективний захист від порушень цих прав.

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що склад та обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються самостійно її власником або керівником підприємства з дотриманням норм чинного законодавства; саме захист комерційної таємниці є найбільш важливим питанням у процесі використання такої інформації.

На жаль, на даний час в Україні не існує єдиного спеціального законодавчого акта, який би врегулював питання щодо застосування та захисту комерційної таємниці, що негативно впливає на пов'язані з нею правовідносини. Визначити правовий механізм захисту комерційної таємниці в межах правового поля України можна, користуючись такими нормативними актами в сукупності.

Важливою гарантією захисту прав на комерційну таємницю є інститут боротьби з недобросовісною конкуренцією.

Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (гл.4) передбачено підстави притягнення особи до відповідальності, яка вчинила дії, спрямовані на розголошення комерційної таємниці.

Крім того, підприємство як власник відомостей, які є комерційною таємницею, має право призначати особу, яка буде володіти, користуватися і розпоряджатися такою інформацією, визначати правила обробки інформації та

доступу до неї, а також встановлювати інші умови щодо доступу до комерційної таємниці. Але слід зазначити, що не будь-якій інформації підприємство може надати статус комерційної таємниці, обмеживши таким чином доступ до неї третіх осіб і, перш за все, контролюючих органів.

Про це йдеться у частині 2 ст. 505 Цивільного кодексу України, якою визначено перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю. Зокрема, нею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які, відповідно до закону, не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Актуальність даної проблеми ще полягає у тому, що при найманні особи на роботу не підписуються комерційно-таємничі регулятивні документи з працівником. Тому дуже доцільним буде передбачити, наприклад, такі зобов'язання для працівників:

- зберігати комерційну таємницю, яка стане їм відома в процесі роботи, і не розголошувати її без дозволу, виданого в установленому порядку, за умови, що відомості, які становлять комерційну таємницю, не були відомі їм раніше або не були отримані ними від третьої особи без зобов'язання дотримуватися їх конфіденційності;

- виконувати вимоги інструкцій, положень, наказів щодо забезпечення збереження комерційної таємниці;

- у разі спроби сторонніх осіб одержати від них відомості, що становлять комерційну таємницю, негайно повідомити про це відповідній посадовій особі або до відповідного підрозділу суб'єкта господарювання;

- зберігати комерційну таємницю суб'єктів господарювання, з якими працівник перебуває у трудових відносинах;

- не використовувати знання комерційної таємниці для занять діяльністю, яка в якості конкурентної дії може завдати шкоди суб'єкту господарювання;

- у разі припинення трудових відносин передати всі носії інформації, що становлять комерційну таємницю (рукописи, чернетки, документи, креслення, роздруківки на принтерах, магнітні, оптичні та цифрові носії інформації, моделі, матеріали тощо), які перебували в їх розпорядженні, відповідній посадовій особі або до відповідного підрозділу суб'єкта господарювання.

Як висновок необхідно констатувати, що комерційна таємниця – це інформація конфіденційного характеру, яка безпосередньо пов'язана з підприємницькою діяльністю суб'єктів, права на цю діяльність, як промислового, так і торговельного характеру, або з діяльністю з надання послуг, що має реальну або потенційну економічну цінність та надає перевагу у конкурентній боротьбі через її невизначеність, за розголошення якої настає юридична відповідальність та існує особливий режим її охорони. Перспективою подальших досліджень є вивчення правових аспектів регулювання захисту комерційної таємниці, пошук шляхів удосконалення її захисту.

Співвідношення важливості порядку використання інформації, що становить комерційну таємницю, та відповідальності за її незаконне збирання,

використання та розголошення не відображає повною мірою цінність цієї інформації. Тому вкрай важливо для демократичної і правової держави налагодити правові інструменти захисту, збереження інформації, що становить комерційну таємницю, та відповідальності за її незаконне збирання, використання та розголошення. Дотримання зазначених вище заходів щодо організації захисту комерційної таємниці не лише буде запорукою спокою суб'єктів господарської діяльності, але й стане підґрунтям у разі розгляду спору в судовому порядку, оскільки перевірка охороноздатності комерційної таємниці здійснюється лише тоді, коли права на комерційну таємницю порушуються і потрібно встановити, чи існували вони взагалі.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

4. Гетманцев Д. О. До питання про правовий режим комерційної таємниці за законодавством України / Д. О. Гетманцев // Адвокат. – 2008. – № 5 (92). – С. 14–15.

5. Топалова Л. Д. Правовий режим комерційної таємниці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Ін-т економікоправових досліджень НАН України. – Донецьк, 2006. – 34 с.

Мінченко О.В., курсант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Шинкаренко І.О.,
к.психол.наук, доц.,
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙСЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Професійна діяльність співробітників органів внутрішніх справ МВС України має суттєві особливості: здійснюється від імені держави, носить виконавчо-розпорядчий характер, є соціально значущою. Все це ставить її в ряд